

LIETUVIŠKASIS

BALSAS.

METAS ANTRAS. Tas laikraštis yra turto LIETUVOS MYLETOJU. REDYTOJAS JONAS SZLUPAS.
NAUJAS JORKAS, 16 d. kovo mėn. 1886 m. „LIETUVIŠKASIS BALSAS“ IŠEJNA 2s/k ant mėnesio.
KASZTUOJA ANT METU 2 DORIELU, O AUROPOJE 2½ DOR. ATSKIRAS NUMERIS 8 CENTAJ. UŽ COLI APGARSINIMU
ANT METU 10 DORIELU, O WIENA SYKIGARSINANT 20 CENTU UZ KOZNA EJLUKE. ADRESAS REDYSTES: JONAS
SZLUPAS, 43 SPRING STREET, NEW YORK. ENTERED AT THE POST OFFICE AT NEW YORK AS SECOND CLASS MATTER.

KO MUMS REJKIA.

[Tęsa.]

Lietuviszka raszlawa nėra pasikėlus. Karłowicz'ius sawo Probko'je litewskiej bibliografii, patalpintoje Rozprawose Krakowskiej Akademii Nauk patalpino 208 wardus lietuviszku kningu ir 15 rankraszczių; no czėso iszėjimo tos bibliografijos skaitlus lietuviszku kningu tegul dwigubai perėjo tą skaitlu, tas wis nedaug lyginant su darbais kitu tautu lygio su lietuweis skaitlaus, o ir tarp to mažumo yra menkai kitokiu kaip maldu kningos, o tos welei tik meilės Diewo mokina, aplesdamos meilę sawo tautos. Yra žinoma wisiems, kad malda yra reikalinga, ale prie jos yra ir kitokiereikalai tautos, kurie lyg sziolei tarp lietuwiu miega. Sawo pereituwės, szlowės senuju czėsu ir darbu sawo tėwu lietuwis neturi isz kur pažinti, nors tie darbai galėtu stoti už paweiksła szios gadynės lietuwiams. Peržiurėdami swetimas literaturas matome ten: 'La France illustre', 'America in Wort und Bild' Hellwaldo, Eberso 'Aegypten', 'Indien' Schlagintweito, Tonking, 'Ziwopisnaja Rossija' — wis ilustrawotos, mės neturime apraszymo sawo žiamės nei jos senowės rubežiu nei abrozduose (waizduose) palikimu senowės tėwu darbu, kuriuos nemeilingas czėsas pustytja; kada ir mės norėsimė surinkti paweiksłus sawo žiamės ir palikimus senowės, jau nerasiame isz ko juos surinkti. Senowės musu gražios dainos jau pereina i lupas senuczių, o jau nos lietuwaitės werziasi prie dainu pagal melodijas sudėtas

Offenbacho, Lekoko, Strausso ir tt. užmesdamos mieliasias sawo tautiszkas gaidas. Tik no szitu metu 'Auszra' ir Ni-amuno Sargas' pasirodė abroznotos, nors ilustracija po wardu 'Ahnagglint' turi ir 2000 Eskimosu Grenlendijos, kurie no 1860 m. turi sawo spaustuwe, nors ilustracija rodydama abrozda is ar tai atsitikima ar tai wieta ar palikima senowės geriaus mokina skaitytoja ne kaip ilgas apraszymas. Girdime skundus, kad lenkai lietuwius wadina tiktai 'lud litewski', ale muszdamiesi i krutine paklauskiame patys sawės, kuomi gi užsipelnėme warda 'tautos' arba narado? Tas wardas yra gaunamas už darbus tautiszkuose reikaluose, tautiszka szłowe ir swėtiszkoje kulturoje, taipogi apsielgimu, o ne wienu rėksmu ant prispaudimo. Kurgi tie musu daigtai? Dirbkiamo pirma, idant galėtumėme užsiminti wardu tautystės, o tą warda už darbus ir mokslą kiti mums pripažinti turės. Iki sziolei mės ir sawo tautyste užlaikyti nelabai puolamėsi. Pati senatwė gentės neduos mums geidžiamo to wardo, taipogi ir senoji szłowė tėwu musu, nės waikai ju tik mislydami apie sawo pacziu nauda užlaikyti ios nemokėjo, o ar wienas isz lietuwiu ir iszsižada. Mickewyczius, Kondratawyczius ir kiti, jie patys pripažino, kad buwo lietuweis ir labai-Lietuwa mylėjo, bet dirbo dėl swetimos szłowės, nės tarp sawuju nedaug klausytoju nei mylėtoju atrado. Ziurint i szios dienos pasieligima kokia tarp musu wienybė ir pajautimas tautiszkos wienybės? Kada Warsawoj arba kitur wokieczi, prancuzai, anglai ar kiti tarp swetimu tautu gywendami turi sawo susiėjimus, lai-

kosi kruwoje, nės kruwa tai twirtybė, lietuwei gywena tik dėl sawęs, be pajautimo tautiskos wienybės. «Skaitlus gywentoju Warszawos parodo tokiu, kurie nesigėdyjo prisipažinti sawo lietuwyštės, 380 su wirszumi, o wienok jie nei jokiu neturi susiejimu, wienas kito nepažysta. Kauno wyskupas Baranowski, kaip girdžiu, metė keiksma ant lietuwyštės darbininko Wytauto už darbus jo ant sziokelo, bene tik bažnyciuose iszkeikta ir „Auszra“. Dirbkie gi žmogau dėl pakėlimo brolu kaip nori! No paraszytojo, Tėwynės' ir „Anykszcziu szilelo' negalėjome laukti neteisybės ir neužkentimo dwasiszku darbu dėl Lietuwos garbės. Argi pirmutinei darbai Baranowskio — tai melas? ar gali reikalai wyskupystės reikalauja tokios netolerancijos?

Peržiurėdami sawo nepertolima pereinuwe randame, kad paskutiniuose metuose lenku karalystės ponai tikrai rengėsi iszwalnyti sawo ukininkus, pas kitus iszwalinimas ir pastojo, o jei jis neiszsiplatino, tai czion ir mums pritarawo mus szios dienos mylėtojai rusai, apie ką randame ir pas ju istorika Kostomarowa, nesenei mirusi. Priesz lenkmeti 1863 m. tie patys ponai, įausdami ateinanti iszwalnima per inicijatywa wyresnybės, norėjo patys isz sawo w lės tai padaryti, pirmaus norėdami pakelti ukininkus dwasiszka, skaitlus mokslawiecziu pasididino. Cėsoriszkas ukazas draudžiantis augsztesni moksia waikams ukininku buwo nustumtas, Warszawos Towarzystwo Rolnicze duodama medegiszka pagalba ponams waldytojams irenge dwa ruose neužstojanczias parodas darbu, duodami piningiszka dowana geresniems darbininkams. Tokiose parodose kožas galėjo matyti, ką mės dirbame ir kaip dirbame, apszwiestesni galėjo mokinti wisokiu pagerinimu ir iszaiszkinti reikalus darbu. Tokios parodos ir szendien butu naudingos, Kauno rėdyboje užpernai irengė jas ponai Oginski ir Zubow, ale Suwalku rėdyboje nėra, o ir Kauninei ukininkai wis toлиндamiesi nog ponu nestoja i lenktynes kaip priguli, nors padaras wis tiek kieno jis butu rankomis padirbtas. Wilniuje pernai yra padaryta pradžia parodu, ale tikri lietuwei su sawo darbas ir gywuoleis bewiek nestoja, tik 38 buwo arklei aplinkiniu ukininku, už kuriuos waldytojei gawo 20 piningiszku dowanu no 5 iki 60 rublu. Ukininkams žiamacziu buwo uždrausta siusti sawo gywuolus ant Wilniaus parodos waldžiomis. Karwiu, awiu ir kitokiu gywuolu nei jokiu nebuwo. Tokios parodos tai praktikiszka mokslawietė darbu ir pažinties sawęs.

Nesenei Auszra patalpino paszaukima i rengiama isteigti draugyste ant akociju dėl pirkimo dwardu statytu ant pardawimo, kuriuos rengiasi dalyti i mažus szmotus dėl lietuwiu be žiamės esancziu. Ziamaicziuose, Pakurszėje dwardaj patys nelabai dideli, ant mažu wėlei szmotu lauko negalime wisas dalis ukės westi, koki wedėsi didesniame dward. Dalinimas nepakels turtu tautos. Sistėma dalinimo atwedė Prancuzijos žiamdarbyste ant nupuolimo. Geriaus butu, idant draugystė nupirktus dwardus wisume sawo rankose laikytu, per iszmintinga administracija apwerstu juos ing praktikiszka mokslawiete žiamdarbystos ir tu dalu, kokios nėra wedamos ant mažu ukiu per nemoksia ukininku. Cziam rasti galėtu wieta ir mokinti lietuwei agronomai. Apdirbimas tokio dwardo nebutu be naudos akocijonėriams, nės daugumas darbu butu atliktas rankomis praktikantu be užmolesnio. Pati parcelacija, jei ji lietuwiuws bežiamius užlaikytu no emigracijos i Saratowo rėdyba, kaip tai szendien dedasi; kur jei prapuola dėl lietuwyštės, wis yra jau geresni nekaip nėko nedarant. Nors draugystė sziokius ar tokius reikalus atliktu, ji butu wis naudinga, ale ant jos irengimo pasitikėti negalime, nės wargu ar irengima drau-

gystės dėl pagalbos lietuwiams geradaringos waldžios patwilytu, ale tegul užmanytojei bando. Nekaltinkiamo be iszbandawojimo.

Prie bažnycziu Lietuwoje yra namai wadinami szpitolėmis dėl priglaudimo dirbti negalincziu, kuriuos laiko parapijos, ale isz tu namu yra tiktai wardas, isz tikro tie szpitolninkai tai ne kolėkos dirbti negalinti, bet bernai kuningu ir sluginės; dirbti negalintieji ppsėda antgrabius ir paszwen tori bažnyczios, tarp kuriu ir yra nereikalingi pagalbos, tinginei, o wėlei reikalaujanti, ale kurie gėdytuosi isztiesti ranka dėl priėmimo paszailpos, gali badu numirti, kontrolės ant ju nelaiko. Wilniuje esanti geradarystos draugystė per metus turėjo isz wiso 19.000 rublu, o pagalbos tikrai reikalauwo bewiek toksai skaitlus gywentoju.

Senesniuose czėsuose tarp musu daugiaus buwo wisokiu pagalbos instituciju, jos tabiausei rinkosi musu sostaplėje Wilniuje. Ten buwo akademija, muzėjai, mokslawietės, ale jas užgrėbė mums geradaringos rankos waldžiu musu, drauge su piningais sudėtais ant musu reikažu, nėko už užgrėbtus nedawusios. T. b.

Wėjo putimas.

Wejelis puczia,	Zala giruzė užia;
Wai tegul puczia,	Wai tegul gaudžia,
Wai tegul werkia	Mano seselė.
Ką asz newerksiu,	Ką asz linksmi busiu:
Neturiu linksmybės	Nei jokios grožybės,
Isz Wilniaus iszėjus	Reikia traukti priesz wėja
Brolu įieszkoti,	Tikru kareiwu,
I žiamacziu szali,	Didė kelonėlė
I lauku laukus.	Lietuwos brolužėlus
Tai asz wis garbinsiu,	Graudžei graudinsiu;
Asz pati werksiu.	Kaip asz newerksiu,
Kaip asz neraudosiu,	Kad mus' brolelus
Ėabai sunkina	Ir mus kažba
Lenkai nėkina,	O mus piningus
Mielai priima	Ir welnia mislyja
Dėl mus' brolu	Dėl lietuwiu.

J. N.

ZINDAWYSTA

arba straipsnelis raszto isz latuwiszku dėju isztrauktas isz lenkiszkałi surasztyu Jokimo Lelewelo 'Dzieje Litwy i Rusi' kningelu.

(Tęsa). Apsunkinimas žmonių Latuwjoj ir Rusėnijoj, gerai ponams ir sweecziams. 'Jeigu wargingesniejie žmonės latuwiszki neatmetė sawo lažuwo ir sawo budu, prakilnesniejie latuwinkai iszskėtę sawo waldžią ant Rusėnijos pametė ji greit dėl rusėniszko. Tęji pasinaudojo wisuose sawo reikažuose ir wisuomeniszkuose rasztuose. Priesiidinėjo jie pagal rusėniszka budę prawardes bajoru ar kniaziu, o prileido i lygu sau ženklinimą prakilnumo daugumą rusėniszku kniaziu ir bajoru. Augsztojoj skirtyj didžturcziu ir dwardoniu susiliejimas abieju gencziu nusidawė; bet tame susiliejime, jeigu augsztesnėj klasoj rusėnai neperwirszawo skaitlaus latuwinku, žiamesnėse klasose, i augsztą ženklinimą neiszskeltose, wisai kitoniszkas buwo padejimas ir pasilaikymas. Latuwa buwo maža žiamutė palyginant su neiszmeruotinu plotu rusėniszkuju žiamiu, galima sakyti, iszszintinta bewiek isz tos ruoszingiausios dalies gentės, kuri po atszciausius ruimus rusėniszkuju žiamiu su wisokeriopais pasisekimais iszszisklaidė. Pasiliko ant wietos, apricz nedangio galingu ponu, wargdienei žmonės ant ukiu, kuriu dalis tokiam susiliejime baises pablogti turėjo, kaip tik pasidawė priimtiems Latuwos rusėniszkiems parėdkams, su-

imtiems i replės lennikystės, per staigius pamuszimus užvestiems. Latuwiszkiejie žmonės tampa lygei, o gal ir aršiaus apsunkinti jungu newalės negu rusėniskilygei itinka Latuwai kaip ir Rusėnijai padawadyjimai nauju tiesu istatymo padauginimams werguwystės. Zmogus galėjo parsiduoti, galejo buti pirktas; wanas imantis pacią wergutę, newalninkę, pastodawo newalninku. Uždėta prekia no galwos, tiesa, ėmė apėkon gywasti newalninko; bet jo dalies nėkuomi nepasaldindino, nusitikėjimo nepatikrino Płatinimasis ciwilizacijos, apszvietimo rusėniszko, po waldžia Rusrykio arba Ruryko patamku gero newelyjo swabados žmonių; lietuwiszki pergalėjimai ir žiamiu pamuszimai, norint atmuszė cariszką ir tutoriszką jungą toli i ausstrą, neapgyne tu luosybiu, bicziulawosi ne su žmonėmis, bet su ponais, su bajorais ir kuningaikszezeis, kurie darė, kas jiems patiko. Darė bajorai ir kuningaikszezei su žmonėmis sau prigulinczeis, kas jiems patiko: o kuningaikszezei su bajorais sawo kuningaiksztystėse arba žiamėse, kas jiems geriaus rodėsi, o didis kuningaiksztis su lennikais kuningaikszezeis, kas jam pasisekė. Tiesa ir budas isz proseniu saugotas bewaik kiekwienam prisakinėjo, ką kas turi weikti; bet kadagi žėdnas už žiamę sau duotą asabiszkai yra szejmyniszkiu ir kiekwienas ant duotos sau žiamės nori buti ponu, tiesdawėju: nauja tiesa, nauji apsunkinimai, nauja teisybė užstodawo: arba tiesa witautinė”.

Mēs czia pridursime, kad ne Witautas Didysis Latuwos ir Rusėnijos karalus, kuri latuwai ir rusėnai galejo amžio apszaukė karalumi, nors lenkai kiek galėdami stengėsi priesz tą jo apsiėmimą ir karaliszkos karunos neperleido parwežti pro Danska arba Gedaniu, kurią buwo jam siuntęs rymiszskasis cėsorius Zygmantas, bet Jiegalus su sawo broleis ir su lenku pamokinimais tas prowas iweisė. Witautas užimdamas waldžią didžiojo kuningaiszczio ant Latuwos žiamiu rado jau tas bjaurias prowas zoko nais ponu patwirtintas. Taigi Witautą kas kaltintu už prispaudimą wargdieniu, nesutiktu su teisybe. Witautui siulyjo lankai ir pats karalus ju Jiegalius lenkiszką karuną ir karalystę, bet jis panėkino ju apėrą ir nepriėmė anei karunos ju neigi karalystės, gana jam buwo buti latuwiszku žiamiu karalumi, nesa Latuwa dar tuomet po jo waldžia 3syk tiek didė buwo kaip Lankija kad ir apdraskyta nerokuojant lennikiszku kuningaiksztyscziu.

Tolius isz Lelewelo rasztu: „Jiegalus pažadėjo priloszti Latuwa pries Lankijos, bet nepasakė, ar jos suparėtkawojimą permains. Sunku jam buwo pasakyti, nesa nors ponas žiamiu, ponas tiesdawėjiszką sawo walę apreiszkiantis, wienok daugis lenniku*), o ipaczei kuningaikszezei jo paties giminės, turėjo ginklus rankoj, ir ginklai raszinėjo werybas apie augsztgarbystę ir padonystę. Tacziau pasidrasino 1387 m. 20 d. wasario paraszti łatyniszka priwilėjū (priwilouę!) latuwiszkiems bajorams. Jo wietininkas Witautas kitoniszkos mislies negu Jiegalus, apiponewotas no lenku, newisada pawelyjo ant to, ko Jiegalus norėjo. Betgi pats waldydamas pawelyjo jam rasztyti. Taigi dėl paukwatyjimo i kowę su kryziokais latuwinkus, kuriuos Witautas no to sulaikydino: Jiegalus su priwelyjimu Witauto suszaukė 1413 m. abiejų gencziu seimą i Gorodlu, ant kurio pribuwo wirszininkai didžiunai, bajorai ir prakilnesniejie ponai latuwiszku žiamiu, be rusėniszku kniaziau. Patys latuwinkai, rusėnu nėks. Ten apturėjo jie priewardę jau ne bajoru, bet szlėktu, irgi priwilėjū 2 d. spalū m. parasztytą. Mace to padawadyjimo latuwiszka szlėkta łotyniszko wėros iszapazinimo yra sulyginta su lenkiszka”) ir tt.

Latuwiszki ir žiamaitiszki žmonės žiamėse pro pragaiszintu swabadu waitoja. Taip tai žiamaitiszki žmonės žiamėse Latuwos

žiamėse apsigywenę džiaugėsi mažumą geresne laime negu ju brolei latuwei augsztojoj szalyj žiamės gywenantiejie, džiaugėsi tuomi labiaus, kad wieta ju arcziaus mariu kupczystei pritiknesnė buwo, lengwiaus juos reikmenimis ir turtingumu aprupino. Su tuomi wisu kuomi lygei ir Ziamaitijoj sloginimas praseziokėlu per ponus ėmė wirszu; lygei Ziamaitijoj kaip Latuwoj ludnai dusaudami garbawojo isznykusę dėl sawęs praeitinę. Persikeitimai, kokuo datyrė latuwiszkiejie žmonės, teko paeilumi žiamaitiszkiems Ju nuomonės lygei laikėsi pries sengadyniszkos gentainystės prisirizsusios, lygei lenkėsi priesz itekmę amžio ir priesz naujus draugijiszkus persimainymus, liedinosi ir maiszėsi su naujyna ir twarstė ipatiszką wietini wisokystės suaugalą. Wietoj waidylucziu ir krywiu turėjo dabar klebonus: wyskupai užstoj krywiu krywaiti. I sawo senowiszka kalbą priėmė daugeli žodzių swetimū, ir atpencz sawo žodzeis swetimus wadino. Nauja wėra užkentė senus budus ir saw juos prisisawinėjo. Kuningas ir ponas ju kalboj sznekėdawo, o nauja wėra ir naujos žinios isz łotyniszkos kalbos bažnytiszkos iszskirtinės i latuwiszkaži lažuwi ir i žmonių nuomonės isz dalies pereidinėjo” ir tt.

„Artimose szalyse aplink Merezciu pasakodawosi garbawodami, kaip ir kur kitur, apie diewaitę Latuwa, apie kurią kaskart menkiaus paminėjimu pasilieka. Zmonės dėl pakėlimo jos garbės szian ir ten graibstėsi už ginklu. Aplink Merezciu 1483 m. sukilmės wadowas Leiczys pakylėjo katę kaipo ženklą diewaitės swabados ir ikalbino karalu Kazimėri Jiegalunaiti, kad ir jis pakylėtu taip jau, idant luosybė sawo žmonėms sugražinta butu. Bet karalus ir ponai atsakė, kad per daug nori, per wirsz to, kas priguli. Nepasiliko praseziokams wargdieniams daugiau nėko, kaip tiktaiti džiaugtiesi ir ramintiesi pasitikėjimu, kad ant ano swėto iszkelawę, kaip reikės jiems su ponais lipti ant kažno iszganymo, jiems bus lengwiaus negu ponams, nors daugiausei nagu ir sponu turėtu: nesa ponas su wisa naszta sawo łobiu apsunkintas, kas-žin kada užsikrapsztyt, tame gi tarpe žmonės wargdienei be nasztos lengwei užkops. Neliko žmonėms wargdieniams ant szios aszaru pakalnės, kaip tik žerintiesi ir szauktiesi pries pažiaminiu mažuju Barstuku, kad jiems łaukuose iszkadu nedarytu, o melsti ju wirsziniką Puszaiti, idant praszytu pažiaminius Markopolus, kuriuos garbindawo ponai, kad sawo garbintojus no tyronystės priesz wargdienius atłaikytu. Ir nebuwo žmonėms linksmybės be nuludimo. Paskutini wakarą priesz wincziu priblinsant nuotaka ėjo su kelomis mergaitėmis — seserimis su swotais ir broleis pas sawo kuningą, pas poną, gailingai suokdamos giesmę pas saulę ir mėnesi melsdamos, idant juos westu pas poną, kuriam kaipo wėrna padenka pirmonės — atnesza, tikėdamasi, kad duosis maldomis brolo atsiprasztyti”.

Taip tai buwo, kad kožna mergaitė turėjo sawo žiedą mergystės, wainiką nekaltybės ponni atiduoti! o tai krikščionystės iszapazintojei iwedė tą prakeiktą prakeiktuju darbą! Witolorandoj paminėta apie tą taip jau, bet nedrysome užmesti autoriui, kad jis naujus daigtus su senais sumaiszė. Senose pagonystės gadynėse to nebuwo Latuwoje. Atsimename, kaip da nesenei ponai liepdawo surinkti isz sawo kaimu mergaites no 15 – 16 metu gražiausias ir suwežti i ju dwardus werpti...

*) Lennikai, tai yra tie, kurie lenkiasi priesz ką: mano lennikai, kurie priesz manę lenkiasi, tawo lennikai, kurie priesz tawę lenkiasi ir klauso. Rodosi, kad latuwinkai už tai lankus lankais praminė, kad jie turėjo senose gadynėse priesz Latuwa lenktiesi! Jie patys sawę wadina Polakais,

Polacy, lyg kad budami waikais Latu arba Latuwiu, arba po Latu iszpjowimo ar prawarymo apsedo patys Latu žiamę! Polatai, Polacy est uno! T. b.

Waina gywiu keturkoju ir lekiojancziu.

Kad kitasyk susimuszo gywuolei su paukszezeis, tarp tos gi wainos buwo sziksznosparnis gudriausias pasirodes, bet ir neiszmintingiausias. Kad jau keturkojei gywuolei pradėjo paukszezius pragalėti, tai sziksznosparnis bėgiojo ant keturiu koju tarp pelu; o kaip wël paukszezei atsigriebė ir pradėjo pramuszti keturkojus, tai sziksznosparnis pasiwertes in paukszti lekiojo tarp ju. Tada suprato wisi gywei sziksznosparnio appautes, ir jis yra dabar neužkencziamas taip tarp paukszeziu kaip ir tarp gywuolu: tarp keturkoju — katėji pjauja, o tarp paukszeziu — pelėda; tai jis dėlto diena nei nepasirodo, tiktai nakti gali matyti ji.

Tą pasaką yra galima prilyginti prie žmonių, o daugiauprie lietuwininku. Duodasi daugiur girdėti ir matyti, kaip lietuwininkai su lenkais susieina ir su lietuwininkais, katru mato dangiaus esant, tai prie tu metasi: tokie lietuwininkai pragaiszina wienybę su lietuwininkais, o polakai wisada ju neužkenczia ir nelaiiko tokeis gerais kaip sawo wientauti.

Nik. Martiszauckas.

Girinė ir sodinė obelis.

Paziūrėkime ant tu medžiū skirtumo, katruodu yra iszdygę isz wienos sėklos: obelis iszdygus kur girioj ar tai szłaitate tarp kitokiu medžiū nepriziurima ilgai neatweda waisiaus, o kad ir atweda, negali ju nėkas walgyti dėl ju negero skonio; o tegul isz tos paczios sėklos iszdygusę atžalą pasodina i sodą, kur sodauninkas apžiuri, inczėpyja, tai atweda staigai waisiu, kuri wisi mėgia walgyti.

Dabar mės lietuwininkai imkimėsi in atminti tas dwi obelis, kurios yra iszdygusios isz wienokios sėklos: mės, kurie iszkrikę esame po wisus krasztus, gywename tarp kitu, swetimgencziu, negalime atneszti mielą waisiu sawo tautai... Stengkimėsi persikelti i sodą, kur sodauninkas apžiurės mus, atneszime ir mės lygu waisiu kitiems sodo medžiams. Traukkiame si no musu pikta dėju, o eikkiame prie sawo geradariu, kur yra musu mokintojei; tiejie kad mus apžiurės kaip tikri sodauninkai ir mės kad ju procę priimsime, pastosimelygus mylėtojei Lietuwos ir teisybės, o ne swetimgencziu bei ju suktybiu. N. Martiszauckas.

Gamtos mokslai ir draugija.

[Tąsa.]

4. XVII amžis. Taigi regėjome, jog XVI amžyje žmonės sukrutėjo, ėmė nebetikėti sznekai senowės mokintoju ir griebėsi patys wisur i darbą. XVII amžis mums ir parodo wisą isznaszumą to darbo, oir negirdėtus jo waisius.

Pradėkiamė no astronomijos. Czia Galileo Galilei iszgrindo kelą ėmęs wartoti teleskopą [žiuroną]. Aplink 1609 m. Ulanduose du akuloriu darytojei Zakarijas Jansen ir Andrius Lipperszei padarė pirmą teleskopą, kaip oloszos daigtą, nežinodami jo naudingumo. Galilei apie tai nugirdes tuojau ji pasinaudojo dėl tyrinėjimo dangaus; pirmas jo teleskopas buwo tik 3syk padidinantis, o antrasis jau 8syk. Ir su tuomi jis stebėdamos i mēnesi jis ten rado kalnus ir lankas ir gilus urwus apdengtus tamsuma ir dideles platumas kurias jis klaidžei paskaitė už mares. Prieg tam jis tuomet pamatė ir taip wadinamą antrykszozią szwiesą mēnesio, kurią mės matome ant tamsiosios mēnesio pusės, kuomet tik ¼ dalis jo yra apszwiesta saulės spinduleis. — 1610 m. Galilei pastebėjo, kad apie Jupiterio planėtą sukasi 4 mēnesėi

ir duoda jam szwiesą nakties mete. Daugumas astronomu buwo suszižinti tuomi iszradiniu, kurs parodė, jog yra ir kitostaip pat sukrautos sistėmos, o ne wiena žiamė su sawo mēnesiu; wieni mokslininkai nenorėjo tikėti i teisybę atradimu Galilejo, o kitas taip buwo paikas, kad jis bijojosi per žiuroną pasižiūrėti, idant nematyti teisybės. — Weikei po to Galilei atidengė atmainas pļanėtos Wenus. Taip gi jis pastebėjo, kad taip wad. 'paukszeziu kelas' susideda isz milijardu žwaigždžiu. 1611 m. jis nukelawo i Rymą mokindamas tai wis, ir czia per sawo teleskopą žiurėdamas i saulę jis pastebėjo ant jos pėtmes, kuriu dwi ar trys kartais susibėga i wieną, arba wël wiena pasidalyja i tris ar keturias. Jis taipogi rado, kad tos pėtmės nestowi ant wietos, bet po 28 dienu atgryžta, kas jam parodė, kad ir saulė sukasi aplink sawo azi per 28 dienas. Tie wisi iszradimai spiritinai spyrė žmones nebetikėti i tai, kad žiamė buwo widurkiu wisatos, nės wisi matė žiamę esant tik dulkele tarp milijonu dangiszkuju gumulu. — Nors popėzius Ryme Galilei gerai priėmė ir jam priskyrė algos 100 kronu, wienok inkwizicija, kuri nesenei prasudyjusi buwo myriop Džordano Bruño, negalėjo kęsti ir Galilei už sķelbimą tokio pat mokslo, ir liepė Galilejui nutilti. Bet tas sawo liežuwi tik paasztrino ir kur nuėjo, ten platino teisybę, ir rasztuose dywyjosi, kad kiti tos teisybės taip aizskei nemato kaip kad jis. Kad 1632 m. jis apgarsino rasztą 'Sistėma Wisatos, paraszyta Galileo Galilei', kur jis iszrodė teisingumą sistėmos Koperniko ir Inkwiziciją igriebė už tai, kad jinai ji spyrė tylėti, Inkwizicija ji pasiszaukė ant sudo, kur jis apdengtas rubais susime-tawojanczio turėjo prisiekti klūpėdamas, kad „nėra teisybė jog žiamė rieda aplink saulę, ir kad jis nėkuomet nei žodžiu nei rasztu nebeplatins tą prakeiktiną eretikystę"; jeigu jis nebutu to padaręs, inkwizicija butu ji ėmusi ant torturu ir myriop pasmerkusi. Atsistodamas tuomet Galilei sutrypęs kojomis ir pasznibždėjęs wienam draugui: „E pur si muove"! (o betgi ji sukasi). Po to jam buwo pawelyta sugryžti namon, isz kur jis neturėjo walės iszwažiuoti be pawlyjimo popėziaus. Jis dar keletą naudingu iszradimu padarė, iki 1636 m. jo akiu szwiesa susilpnėjo, ir po to weikei jis wisai apako. Jis mirė 28 d. sausio 1642 m.

Dabar pasznėkėsimė apie Joną Kėpleri [1571-1630 m.]. Kad jis perėjo uniwersitėtą Tubinguose, jis tapė iszrinktas i mokintoją astronomijos Gratce Sztiryroje 1594 m., bet kad ten 1597 m. katalikai iszwijo protestontus, ir Kėpleris kaipo protestontas apleides mėstą rado prieglaudą Pragoje pas Tycho Brahe, kuriam jis padėjo baigti „Rudolpines Toblyczias". Kėpleris astronomijoje dawė didesni pamokslą negu Galilei, nės jis parodė, kad krutėjimus planėtu waldo paprasti ir stowus istatymai. 1609 m. jis iszrado sawo pirmąji istatymą: kad *wisos planėtos sukasi aplink saulę ellipsomis*, paigai skritulėtais keleis, bet ne skrituleis. Antrasis istatymas prigriebia laiką krutėjimo planėtu. Isz Tycho toblycziu jis pamatė, kad juomi arezians saulės, tuomt pļanėtos greicziaus sukasi, ir po ilgu aprokawimu jis atrado, kad *planėtos perbėga lygias platumas aplink sawo widuri lygiuose laikuose*. 1618 m. Rėpleris atrado treczią swarbu istatymą, kuriuomi jis parodė, kaip daug ilgiaus planėtos eina aplink saulę, kada jos yra atszciaus no jos; ir taip tą istatymą jis iszreiszkė: *ketwiorzei perijodiszku czėsu planėtu prisitailcina prie kubu* (szeszswirsziu) *ju atstogumu*. Kėpleris po to dar daug kningu paraszė, ir 1628 m. apgarsino Rudolpines toblyczias, ir pasimirė 1630 m. prispaustas wargais.

Tie istatymai iwyksta taip wisai, kad pasispirdamas ant darbu Kėplerio Gassendi aprokawo perėjimą Merkuro per saulės weidą, ką ir pastebėjo 7 d. lapkriczio 1631 m., o Jė

remia Horroks aprokawo ir laiką iki minutai, kuomet Wenus turėjo užėti ant weido saulės, kas ir iwyko 4 d. gruodžio 1639 m.

To wiso negana. Halley aprokawo, jog kitas Wenaus perėjimas per saulės weidą turėjo iwykti 1761 m.; taipgi jis žinojo, iog Wenus yra $2\frac{1}{2}$ sykiu tolaus no saulės ne kad no žiamės. Taipgi buvo žinoma pagal pasirodanti didumą saulės, jog toľumas saulės yra maž-daup 108 sykius paimant jos skersakiszę, kitaip sakant: jeigu žinotum kiek mylu yra platus saulės weidas, tai ji padangindamas su 108, gantum toľumą saulės no žiamės. Po ilgu aprokawimu Halley atrado, jog saulės skersakiszę lyginasi 846.000 angl. mylu; taigi padauginus tą skaitlinę ant 108 ir iszeina, kad saulės toľumas no žiamės lyginasi 91.368.000 angl. mylu, kas yra labai arti teisybės. Taigi mės galime numanyti, kaip gamtos atsitikimai, itraukti i Kęplerio istatymus, paprastai iwyksta, jeigu aprokuoto perėjimo Weneros per saulės weidą ir jos užtrukimo tame kelyje buvo gana dėl aprokawimo toľumo saulės no žiamės. T. b.

Szenandoris 5 d. kowo.

Ponas Radzewicz iszduodamas sawo augintinę giminaitę už wyro supraszė ant swotbos kaipo turtingas kromininkas daugeli swecciu, tarp kuriu ir asz turėjau laimę rastiesi, ir ano gausias downas isz toľo wnostyti. Jau ir man garai wisoku gėrimu pradėjo galwa inweikti, pamislyjau sprusti laukan per duris. Sztai manę kas sulaikė, ir pamaciziu, kad wienas jaunas waikinas apseputojusi pona Radzewiczu už gerklės twirtai nugriebęs laikė ir akies mirksnyj guldė ant pecziaus (gal norėjo iszkepti), o potam ant žiamės. Anam pakilus dar nepawydėjo padowanoti diktoka žandini, kuris wėl gerai paswiro. Per tai Rad. igijęs mažumą blaiwystės stojasi dėkdaringu sawo geradariui už pratusztinimą sutirsz tėjusio garo anojo kiauszėje. Gal p. Radzewicz buš apsar-genis ant kito sykio ir supras, kad nereikia taip gilei iki pacizam dugniui siekti. A. Meszk.

Mažarusai.

'Przegląd Powszechny' už wasari 1885 m. Krokuwoj ant lapo 279 paduoda žinia apie N. J. Petrowo raszta „Apgrai-bai istorijos ukrainiszkos raszlawos XIX amžyje (Kijawo m. 1884)“, kas yra ir dėl lietuwininku akywas daigtas. 'N. J. Petrowas jau su antru weikalu pasirodė apie istorija ukrainiszkos raszlawos. Pirmas iszėjo po wardu: „Apipaisza istorijos ukrainiszkos raszlawos XVIII amžyje“. O szitas paskutinyysis apie XIX amži kaip kad papildo ana pirmaji. Dallykas yra isztirtas pagal naujausius szaltinius ant 470 lapu. Raszytojas dalyja naujausia rusiszka raszlawo ant keturiu gadyniu: klaidžei klasiszka, jautrei ilgna, jausmiszkaiz dailiszka ir tautiszka. Tam tikrame atskyryje szneka apie ukrainiszka slawianomilybe, kuri iszszitaisė no galo keturiodeszmitu iki pradžei szesziosdeszmitu metu musu amžio, ir jos wyriausis paženklintojeis randa: Szewczenko, Kulisz ir Kostomarow. Idant parodyti ramu ir meringa sudyjima raszytojo yra gana tos aplinkybės, kad jis neszoka geidulin-gai ant Kuliszo isz priezasties naujos polytikiszkaiz tautiszkos tėkmės, pažymėtos jo 'Kraszance', kaip kad padarė daug rusiszku palicėjiszku ir užrubežiniu apsudytoju, bet ta nuotiki iszguldo nusikreipimu Kuliszo prie nuomoniu Sulimo apie draugija". — Tas iszraszas mums parodo, kad ir Mažie-jie Gudai arba Ukrainai, kitakart padonai Lietuwos, kyla dwasiszkaiz. Argi mums pasilikti no ju?... W.

Aptankymas Baltimorės.

Tuli lietuwininkai Baltimorėje gywenanti padarė sutarima pareiti pagal sawo galėjima i pagelba L. Balsui, ir tapė

szusznėkėta ant 3 d. szito mėnesio irengti pirma lietuwiszka balu (pokili) Battimorėje. Isz tos tai priezasties ir asz tariausi busint ne pro szali, jeigu dėl pažinimo sawo brolu ten gywenancziu tame czėse ten nusibastyciziu. Nuwaziawau. Nėko nesakysiu apie mēsta, nors jis man mažai patiko: tik wiena Charles street turi po abicm pusēm puikius namus ir taipogi nepeiktina paminkla dėl garbės Jurgio Waszingtono pastatyta; butu ir poras bažnycziu ir kitu daigtu paminėti-nu, bet czia mums labiausei rupi lietuwininkai.

Lietuwininkai czia dirba daugiausei wieni kraucyzstės darbus (ju bus i 150), o kiti geležinėje dirbtuwėje pamēstyje. Kraucziu dar:awietės tame mēste beweik yra puikesnės negu Naujorke: labiausei szwiesumo jos turi ten gana. Isz wiso yra 4 kra: cziszkos darbawietės, tarpo tu 2 yra draugystinės. Darbininku lietuwiu geležiniame pabrūke ēšq in 200; tie, sako, mažai susižinę su krauceis; priezastimi to ēšq maži ūdarbei geležiniame pabrūke. Kas ūždirbęs 5 iki 7 dor. ant neľėlės dirbdamas po 12 ar 14 ir 15 adynu kasdie tai dar ēšq neľabai peiktinai! Kožnas gali numanyti, koks tai yra wargas dirbti taip mažai pelninga darba. Jei kuris apsikolēczyjās, tai isz pabrūko ligos czėse gaunās ten po 5 lor. ant nedėlės. Kraucei lietuwininkai nesenei isirengė lietuwiszka broliszkos pagelbos draugyste wardan s. Jonė Krikszytojo, apie ka jau pirmiaus Balse praneszta. Be to wiso, yra Baltimorėje 2 liet. karcziamos, o buwęs kitakart ir 'grocery store', bet tas neiszsilaikė.

Raszydamas apie lietuwininku darbus beweik ūžsimirszau balu. Nugis ir apie ji pakalbėsiw. Newisi lietuwininkai i ji ējo; nekurie iszrado wisokias priekabas: tai jis per greitai, tai per anksti buwęs padarytas, tai wėl surėdytojei jo neprisitraukė drauge nekurios lietuwininkus. Zinoma, kad kas nori, wisuomet pasiprieszyjimui randa priezasti. Nežiurinti tai wis pusėtinai daug buwo swecciu susirinkę i Schlegel Hall, tarp kuriu reikia paminėti kelis lenkus ir Wisztyltietuwius su ju 'baftagalwėmis'. Girdėdamas, kaip Wisztyltmozurė Adomėnė Matulewyczėnė, Galinskas ir tuli naujalenkei szaipėsi isz Lietuwos ir apkalbinėjo Balso rėdytoja, taip kad tulžinės putos jiems isz nasru warwėjo, asz isz tiesu nugailėjau tu žmogiszku ēsybiu kwailuma, tamsa, nėkinguma ir pažiamuma, kaip kad yra su wisais iszwerstskureis puslietuweis. Suprantamas tai daigtas, kad tikri brolei lietuwininkai nėko nesidarė isz kwailu, o linksminosi kiek kam szirdis linkėjo. Ant galo buwau ūžpraszytas szszneka. Akyse pirma syki regėtu brolu ir akyse kaip gywacziu sznypszcziancziu skerslenkiu taip sznekėjau:

„Neatbodamas tu, kurie szwilpia ir sznypszczia ir b. l. džia, asz drasia szirdžia sznekinu sznekinu sawo brolus lietuwininkus, ne reikaluose sawo kisenės, bet reikaluose tėwrynės Lietuwos ir reikaluose darbininku. Lietuwininkai czia wisi yra darbininkais, o kaipo tokie wisi atjauczia wargus isz neturto ir skundžiasi ant wargu. O gi isz kur paeina wargai? Auropoje pa waldžia Maskolous ir Wokietijos mės neszame wisokia priespauđa per kalczia swetimgentiszkos wyriausybės, kuri mus nusmaugti stengiasi, drauge su susilenkinuseis ar suwokietėjuseis ponpalaikeis. Tai wisi žinome. Bet ir czia žiamėje nēwa walnybės, o priespauđa bet kencziame. Kada yra rinkimai prezidėnto Suwienėntu Walsztiju, darbininkas atiduoda sawo balsu newalnai, ne pagal sawo nora, bet pagal geidima 'bosso', pas kuri ir kuriam jis ūždirba duonos kasni. Taigi noras gywenti darbininka czia prikausto prie piningio, prie 'bosso'. Trumpai sakant matome, kad wargus suteikia polytikiszka ir draugijiszkaiz nāminė priespauđa.

Bet kaip no to apsisaugoti? Wyresnybės nėkur ir nei-kuomet geru noru, isz sawo walės darbininku likima nepa-

gerino. Ir szendien kada darbininkai nori iwesti 8adynini darbn, ar mislyjate pagelbės mus wyresnybė žiamės? Ne! Dėlto darbininkai turi sawę gelbėti per sawo wienybe. Tegul darbininkai taps patys wisi 'bossais', tegul jiems prigulės žiamė, maszinos ir iszdarbinis turtas, o laimė dėl wisu atsiwers. Wyresnybė, koki ji nebutu, paguodžia piningins ir ponus, kaip kad Bismarkis ir kitos tolygios darbininku dėlės dirba tik dėl cėsoriu ir didžtureziu (fuer Kaiser und Reich), o darbininkas turi buti pats sau parama glausdamasis i wienybesu sawo šakentėtojeis.

Darbininkai wienybėn nesitrauks ir netaps waldytojeis iszdarbinio turto ir pildytojeis žmoniszku reikaļu, pakol ne igys apszwaistos, apszwietimo. O kas apszwaista duoda? Lietuwoje susitaisė draugystė 'Byrutė' (kuria ir mės remkia me!), isitaisė gužta geras apgynėjas musu tautiszku reikaļu 'Auszra', kuri sawyje talpina rasztus wisu musu prakilniau siu tautos mylėtoju — jie tėwynėje pagal iszgaile taiso kelus dėl atgijimo musu tautos. Newyresnybė ten duoda pageřba tiktai patys žmonės suprasdami sawo reikalus gładžias in wienybe ir kořnas pagal sawo iszmone ir iszgaile atnesza kad ir paskutini skatika kaipo dowana tėwynei. Mės Amerikoj turime tik wiena L. Balso draugyste, kuria irengė brolei dėl naudos tėwynės Lietuwos ir dėl gero darbininku; nedoru butu, jeigu brolei dėl Lietuwos atszaltu atszaldami dėl tos draugystės. Asz, kurs asmi rėdytoju L. Balso, noringai galu wisns darbus pawesti kam kitam, jeigu Lietuwa to norėtu. Tiktai pawedima tokiems nekšzams, kokie susitarė iszdawinėti nėwa 'Wienybe Lietuwininku', wedima lietuwiszku reikaļu, kol asz gywas, laikysiu ir laikau už nesusi-pratima musu broļu. Pauksztis ir jo wisa szejmyna penėdami sawo skaitytojus pasakutėmis ir lenkiszkaiczigoniszku abrakū nukreipia lietuwyse no tikrojo lietuwiszkojo kelo i szuntakius. Ateis cėsas, kada tai wisi supras, ir pono Paukszcio, jeigu jis neatsikreips prie lietuwystės, baisėsis kaip kad žydai Hamano. Mums nereikia lenkiszku wiloniū mums nereikia pasaku, kurias piemens moka dar geriaus papasakoti, ale mums reikia naudingū pamokinancziū žiniū Taipogi butu gerai, kad mės padarytumėme draugyste, kurios kasa butu apwersta dėl nupirkimo namu, žiamės ir kitu turtu. Wokiečiai ir žydai wienybėje didelus turtus igyja ir centas jiems atnesza dorėlus. Tegul mės mokėtumėme nors po 25 c. ant nedėlės i kasa, o per metus Baltimorėje, Naujorke ir Szenandoryj ar kur kitur, jau susidėtu reikalinga suma dėl pirkimo namu ir tt. O kaip pradžia padarytumėme, tolaus butu wiskas lengwiaus. — Taipogi mės turime pakelti jubilėjine szwente isz priežasties apsikriksztyjimo musu proseniū, ir paminėti, kiek wargu ant musu tėwynės užtraukė lenkai prijungimu prie sawės musu kuningu ir ponu. Mės darbininkai paminėje wargus pereitaju szimtmeczziū mesime prakeikima ant tokiu wilungingu susibėdrowojimu. Toki szwentė gelbės musu tauta sutraukti i wienybe. Iszkilmingi ar džugus ar skaudus paminėjimai pereituwės padidina wienybe tautos. Ta wienybe drauge pļat na geri ir iszmingingi rasztai.

Kada mės numesime szalin piningiu junga, kada atmesime szalin bėralini pena iszgamiu ir parduotoju musu tautos kitiems, kada mės susitaisysime i wienybe ir kada mės turėsimė atmintyje sawo pacziū ir tėwynės Lietuwos reikalus ir jiems ganėdinsimė, tuomet pražys ir tarp musu sutarimas, laimė, ir musu tėwynė ilgai ir laimingai gywens. Tik per wisus bus wisiems laimė, ir per musu tėwyniszkus darbus bei per musu szwiesumū Lietuwa garbeigys. Tegul gywuoja lietuwiszkoji tauta, tegul gywuoja Lietuwa!"

Po to musu brolei wėl ilgai linksminėšiesi i zwaiszcziujo szwėsti s. Kazimėrio diena. Ir aszaplankės daug lie-

tuwininku ir pasistiprinės dwasėje, kadangi radau daug geru ir lietuwystėje stipriu broļu, kuriems už ju dėl tėwynės darbus czia tegul bus nuoszirdi padėkawonė isztarta, linksmė ateinanczia diena praleidės kelawau i Naujorka prie sawo paprastu darbu.

J. Szl.

Wisokeriopos žinios.

Nesenei A. Kawalauckas isz Naujorko iszbarė lenkus už tai, kad ju Związek Narodowy buwo iszrinkęs sawo agentu žyda Heilpern — o neji, Antana Kawalaucka, kurs duodas gywenima szimtams darbininku lenku ir lietuwininku. Už toki darba bei pasiputima ir pasirodyma penėtoju darbininku lenkai sawo gazėtose gerai Kawalaucka iszdusgeno, tarp kitu daigtu jam primindami, kad netiek jis duonos duoda darbininkams, kiek jisjos paima no darbininku. Kur teisybė, tai ne melas.

Ale kaip kur yra juokingi ir lenkai. Nesirupindami nėko apie tai, ar Lietuwa nori draugystės lenku ar ne, jie Naujorke užsodino lietuwininkams antsprando agenta asbutėje A. Wiszniaucko. Szitas ponas ėmė mielai tokia tarnyste žadėdamas lietuwininkus prie lenku prilipdinti; isz pradžios mislyjau, kad jis tai dykai darys, bet sztai kaip ir isz netyczziū pasiaiszokino priežastis, už ka ponas Wiszniauckas pasiėmė lietuwininkus lenkams prisukti. 'Ojeczyzna' raszo, kad susirinkime Widurkinio Komitėto 1 d. kowo „p. Antanas Wiszniauckas apgarsino, kad jis ketina isitaisyti lenkiszka hoteli ir pakļausė, ar tuomet Komitėtas norėsjiji paremti. Wice rezidentas Jeizmanowski atsiliepė warden Komitėto, kad doriszkaic parems p. Wiszniaucka atsiusdami jam wisus bėdnius isztremtuosius, kurie Castle Garden'e iszeis iszłaiwo". Tai matote brolei, kad dėlto, idant gauti in sawo rankas beturczziū ka tiktai atwažiawusius ir nežinanaczziū apsiėjimu szitoj žiamėj wargdienius [kuriū ir szendien apsilanko gana pas p. Wiszniaucka, ir ne no wieno gali wisokius skundus girdėti], p. Wiszniauckas pasiėmė lietuwininkus gļausiti prie lenku. Mums regisi, jog lenkai netik tokiu sawo darbu nepagelbės atkelawusius wargdienius, bet augramzdins juos i didesne nelaimė; o mės turime lietuwininkai toki pona lenku agenta doriszkaic prispausti, idant jis nedarytu nei jokiu traukimu prie lenku. O tai galima butu geriausei iszpildyti tuomi, kad nei wienas lietuwininkas pas p. Wiszniaucka gerti neieitu, iki jis bus agentu polakū Związko Narodowy. Kas lietuwininkus naikinti nori, tegul neturėtu no lietuwininku nei jokios paramos.

Jog lietuwininkai lenkams yra labai reikaling, nors su jeis brotautiesi Lietuwa nepriwalo, tai parodo ir ju gailinimasi isz to, kad broliszkos pagelbos draugystė warden szw Kazimėrio Naujorke dabar sawę rokuoja už lietuwiszka ir pasiėlgia kaipo toki. Kad draugystė atmetė lenku užpraszymai pageřba budawojant lenkiszkus namus ir sekretorius tame dalyke nuraszė gromata i komitėta lenku, tam lenkai sako nežinojė nei ką daryti. Zinoma kad ponams lenkams nepatinka, kad ir lietuwininkai pradeda sawo pacziū kojomis waikszczioti.

Dabar lietuwininkai Suwienuoto'e Walstijose turi, nors nedang, o bet kelas draugystes: 4 Szenandoryje, 1 Waterburyje, 1 Baltimorėje ir 3 Naujorke. Regisi, jog jau butu laikas pamjlyti apie tai, kaip tos draugystės galėtu eiti wienu kėlu, o nesiskyrinėti wiena no kitos. Wiename susirinkime lietuwininku Naujorke P. Pesiackas padawė balša, idant ir lietuwininkai pasidarytu sawo tautiszka lietuwiszka sądora, wienybe, kaip kad yra Central Labor Union, Związek Narodowy Polakow ir tt. Susiwienyjimas draugyszczziū greicziaus istengtu Lietuwa ant koju pastatyti negu darbai pawieniu žmoniū. Pawieniu žmoniū darbus ardo lengwai

tie, kurie savo kvaailuma mioka i žmones isztrubyti; o jau darbus draugyseziu wargei koks perkreiptsnapis pauksztukas ilesti istengs. Taigi yra brolei užprasdomi draugystese ta klausima apsznekėti, ir koks galas bus toms sznekoms, apie tai mums praneszti. Zinodami draugyseziu ir szalyje stowincziu žmonių misli, matysime, koku budu tas reikalas butu greicziausei ir patogiausei nuweikiamas. Jeigu toki sądora tarp draugyseziu pasidarytu, tai lengwu butu netik kokias iszkilmes padaryti, o ir tēwynėje wargstantiems ir persekiotiems broiams pagelba duoti numetime swetimgentiszko jungo.

Generolas Tszeng Ki Tong nesenei apraszē sawo kunigoje, 'Kynu žiamē ir Kynai', kad ir iszjuokiami ir czia neapkezciami kynai turi sawo teatrus mēstuose Szanghai ir Nan king. Nors ju teatras atriskiria no Auropinio, wienok jis yra gaiwintoju ir mokintoju žmonių. Auropoje mēilē yra aszimi, aplink kuria wiskas sukasi, o tarp kynu godulinga wieta iima noras pagyrimo prie ekzaminawonēs, noras darbo, pawynastis guodoti, mylėti ir apginti gimine; mēilē tēwu ir waiku ten lankytoja teatro labai sujudina. Neprisižurēdami arcziaus nei kynu nei Auropos teatrams, mēs turime isztarti pasigailėjima, kad musu brolu lietuwininku pajiegos taip wisai tebyra silpnos reikaluose dwasēs ir apszvietimo. Turime daug sąszlawu drukawotu ir ju dar igysime daugiaus, nēs tokias kaip isz rankowēs moka kratyti mēsžuoti Taradaikos ir Plunksnuoczei, ale naudingu rasztu apie kuriuos ir waiku waikai paminēs, mēs patuolaik mažai sasilaukēme. Okas siekia teatraliszkus reikalus, tai begu didumas musu brolu turi ir supratima apie tai, kas tai yra teatras; o jeigu kuris ir yra aplankēs swetimgencziu teatrus tai ir czia — nežinē i koki papuolēs — wargei gawo permayti paszaukima ir mēri tos institucijos. Szendien jau butu laikas ir apie ta dalyka pamislyti. Mahanoy Cityje berots jau no pusmeczio lietuwininkai geidžia padaryti mėginima su lietuwiszku teatru, ale wēl bēda, kad nēra tam tikru peregta rasztu. O kas juos parengs? Tiems, kurie kožna diena turi darbu kuniszku per piln, idant uždirbti duonos kasni pabrūke, to neistenge; o rasztininku lietuwininku gywancziu isz sawo rasztiszku darbu patuolaik nēra, nēs lietuwininkai szendien nei iszmanymo beweik neturi apie tai, kad buti rasztininku yra taipgi sunkus darbas, kurs turētu apsimokėti. Kam tēwai paliko piningu arba kas pats ju yra gana pelnēs, tas galētu tai padaryti, jeigu turētu mokslā. O czia Amerikoje tarp turtinguju lietuwininku neatrastum tokius, kurie butu augszcziaus pakopę negu iki pradiniam mokslui. — Szai ar taip, kaip daugiur taip ir tame dalyke dalyke mēs stowime žiamiaus kynu, nors mēs isz ju mėgiame pasibaikauti.

Wisi žmonēs rupinasi apie susiglaudima wisos sawo tauos ir apie wisu apszvietima, tik musu wadowai daro ktaip. Sztai szimet Naujorke pradėjo iszeiti labai geras laikrasztis 'The Jewish Reformer', angliszkoje ir wokiszkoje kalbose, kurs žyduose nori atgawinti prilankuma prie judaizmo. Ar angliszškai ar wokiszškai ar rusiszškai žydai szneka, dwasiszškai jie traukiasi i daigta ir daro wiska isz wien. O musu wawinei Paukszcei ir ju szejmyna apszneka sawo brolus žiamaiczeis' ir juos meta szalin, szaukdami wien tik žmones Suwalku rēdybos i wienybe, o prieg tam i prilankuma prie lenku. Tai daro bene dēlto, kad Suwalkiszkei lietuwininkai yra daugiaus persigērę lenku dwoka ne kad lietuwininkai Kauno, Wilniaus ir kitu rēdybu. Kaip ten nebuk, gana koktu girdeti no tu, kurie sakosi darą wienybe, ir skyrima brolu i gentiszkus burius. Jau gana mus ma-

skolei, wokieczei ir lenkai iszskyrinējō ir iszskirstytus iszgaudē; dabar mēs tai suprasdami turime glaustiesi prie wienas kito ir drutyti sawo lietuwiszka pajieguma. — Ir slowaku kuningas Szenandoryje, p. Wolanskis, žada dēl sawo žmonių suwienyjimo iszduoti slowakiszkoje kalboje, dēlko parsigabens rusiszkas litaras isz Auropos. Wisi traukiasi in wienybe ir rupinasi apie apszvietima, apriez musu, kuriu wieni norime wiska daryti geriausei, o kiti ju darbus ardyti pasistengiamo.

Labiausei dabar butu welytina susitaikinti wisai Lietuvai, kada musu tēwynėje yra gwoltas daromas wisur. Ne sakysiu czia apie maskolu; ale ir Prusuose wokieczei apniko lietuwiszka draugyste Byrute ir stengiasi jai duobe iszkasti tarp žmonių; o tai jeigu iwyks, tai lengwu bus neiszmananczius žmones nutramdyti. Prieg tam Bismarkis žada wisus lietuwininkus ukininkus Prusuose wartyti no ju žiamiu, padarydamas juos beturceis. Jis waro laukan isz Wokietijos tukstanczius musu brolu. Tai wis mēs matydami, ar galime ka padaryti? Galētumēme sziek tiek, jeigu butumēme wisi wienybeje, jeigu butumēme apszvietę ir iszmanytumēme sawo reikalus ir sawo pawynasczius. Bet kaip greitai Diewas susimils ant musu, kada mēs rupinamēsi jeigu tik apie Morfeusza, Istorija Septyniu Mokintoju, Mergas su Barzda ir tolygius nekūs? Kada wirs tarp musu kitoniszka gadynē, kada patekēs saułute mokslō del Lietuvos?

Ant galo praneszu lietuwininkams, kurie norētu gauti lietuwiszka kuninga, idant jie padarytu druta sutarima sawo tarpe, o kad paskui trumpame czēse pasigarsins prie rēdytojo L. Balso, tai galēs gauti lietuwiszka kuninga, rogisi mažai ant tō kasztu reikaludami. Rēdytojas pagelbēs liet. kuninga parsigubenti lietuwininkams tuomi labiaus, kad jis mato daugiur lietuwininkus pasiwerzciant i lenkus isz priezasties nebuwimo liet. bažnyczios. Naujorke jau tokio darbo pradžia yra padaryta: dabar galime ir kitur gelbėti taip pat daryti.

J. Szl.

Paszkei Prusuose. 14 d. wasaro lietuwiszka draugystē Byrutē sawo mėnesini susiėjima Płaszkiuose, swetyczioje Auszros pono, atliko. Susiėjusiu buwo daug per 300 D-rui Bruožiu lietuwininkus szirdingais žodžiais pasweikinus kalbėjo Jankus apie tai, kodēl lietuwininkai i wokieczius ir lenkus wercziasi. Tokiu priezascziu kalciomis priwedē kalbētojas pamirusius didžiwyrius, kurie butu galējē sawo giminei ant gero pareiti, bet to nepadarē; jiems garbē buwo brangesnē už ju gimine ir szwentaja kalba. Sawo taip garbius rasztus leisdami Lietuvona, nesirupino už tai, kad žmones kulturiszškai pakeltu. Per ju kalczia žmonēs pasiliko tamsus ir neapszweist. Jau isz patyrimo žinoma yra kad prie tokiu žmonių, kur mokslas prawaromas, žmonēs wis ir wis i girtuoklyste puola. Kaip žinoma, sake kalbētōjas, pirm koku deszimt arba daugiaus metu gyweno jo kaimē pasiturinczei wisi ukininkai, bet nekurie per girtybes patrotyjo sawo ukrius ir turi eiti darbo jieszkoti. O kaip žinome, didieje žiamēs apturētojei wokieczei ar lenkai yra, tai prie ju benorint prisimalonėti, reikia ir wokiszškai arba lenkiszškai mokėti. Bebudami kumezeis dwaruose turi sawo waikus jau anksti prie wokiszkoje gawalo priitaikyti. Kitasis dabar apgaili tas adynas, kur nenorėjo dirbti, tai dabar jau tik per wēlai; ale kad Dėgys lauka pragerē, tai jo waikas budamas stropiu darbininku wēl atspelnē. Kiti in wokieczius iszwirsta per tai, kad mažuma apsitrynę mokslu nenori nēko dirbti, kaip tik su neknekeis bowytiesi, ant medžioklēs eiti, arba marininkauti, o tas ju kwailai galweli iszsirodo nepritinkas prie lietuwiszkos sznekos. Taip tai pasigadina musu krasztas ir wirsta arba wirtu iki sziuolaik wokiecziuosna. Laikraszcei, kokie jie nebutu wisi

na lietuviszki yra, Auszra, laikraštis iki praėjusios wasaros Lietuvos mylėtoju, o dabar Mikszo išleidžiamas, yra geriausias ir darbszcziausias dėl lietuwyštės. Welyjo kalbėtojas ir kitus laikraszczius tuomi kelu eiti. O jei koks ir sakytu: lietuwininkai neistengią iszmaitinti 20 o rasi 30 wyrų, kurie diena isz dienos dėl Lietuvos gero dirba, tai kalbėtojas tam prieszais iszguldė, kad lietuwininkai „Pilkomis sermėgoms sawo žiame aria „Ir wisa wakarine Auropa szeria“.

I lenkus tam prieszais wirsta lietuwininkai kitokiu budu. Lenkai pirmiaus užsiundė kryžiokus ant lietuwininku bet potam gelbėjo. Lietuwininkai gelbami lenku pasprudo isz popeilo kryžioku, bet sykiu ikiszo galwa i spąstus lenku. Bajorai kaip szendien taip ir tąsyk buwo lenku garbinami, o žinome, kad szunelis sawo ponui malonėjasi, tai ponas jo malone isz tikros szirdies priimdamas priwerczia ji jo bafsu suloti. Kuningai wiso swėto, kaip jau patyrę esame, laikosi su didžiunais; taip padarė ir lietuwininku kuningai antrapus rubežiaus, jie netik patys i lenkus iszwirto, bet ir žmonėmsikalbinėjo, sakydami: jei nemoki lenkiszskai, neineisi i dangu. Taip tai lenku waldžei begywojant lietuwininku daugybės iszwirto lenkuosna. Dabar wirtu kitokia gadynė. Kuningai mato, kad muzikai pralobę, o bajorai pawargę; su maskoliszka waldžia laikytiesi jiems tikėjimas draudžia, lenkiszskai kalbėti Lietuwoje yra uždrausta, taip tokie jauni kuningai, kitas berots ir senas mokina žmones tais pasilikti, kuomi juos ponas Diewas wadinęs.

N. Sargas.

Prancuzijoje Lyono mēste 13 d. naktj tapė prilipdyti wisur raszta szaukianti wargdienius i pamiszima priesz bagoczius. — Prancuzija nori skolon paimti 1 milijarda franku dėl apmokėjimo sawo 618 milijonu 6metinės obligacijus.

Italijoje pas monako atsitiko baisi nelaimė ant geležinkelų per susimuszima dwiejų trukiu su žmonėmis; daug žmonių tapė labai sunkei pažeisti, ir daug mirė. Inspektoris geležinkelų, kurs yra atsakyme už neprižiurėjimą, ar buwo klas wafnas, pabėgo, bet Roquebruneje tapė suimtas ir kalėjime sau gywasti atėmė.

Minystras wainos Austrijoje iszleidė paliepimą, idant wisa armija Austrijos mokintuosai wokiszskai sznekėti, ir gai linasi, kad szendien tatziszki geismai isikraustė ir i armija. O saime tapė ineszta projektas, idant wokiszka kalba butu wisoj Austrijoj priimta kaipo wyriausybės kalba, nors kitomis kalbomis sznekėti bus pawelyta wietiniuose reikaluose. 208 balsai priesz 68 ta klausima atidawė ant iszžiurėjimo komisijai. Czekai balsawo priesz toki projekta.

Wokietijoje wyriausybė nori, idant apicėriams butu alga padidinta. Moltke wisur szneka, kad to reikią dėl iszlaiškymo augszto armijos kadėjimo, koki ji dabar inima.

Naujorke buwo pereita nedėle waikai sustreikawę krekeriu pabrke reikafaudami, kad ju darbas butu sutrumpintas ant 10 adynu ir kad jie per nedėle gautu 4 dor. algos; gawę ko norėjo jie sugryžo i darba. Dabar bewaik wisur darosi streikai dėl sutrumpinimo darbo ir pakėlimo algos. Nesenėcia waznyczios arklakelo gawo už 12 adynu kasdien po 2.25 dor. užmokeszio; taipogi kalwei, stalorei, statytojai laiwu ir kiti tariasi streikuoti.

Kalifornijoje baltieji žmonės susirinkimus laiko ir tariasi, kaip kynus prawartyti; jie nori, idant wyriausybė uždraustu jiems atsidanginti; taipogi nori streikuoti priesz tuos, kurie kynams, o ne baltiems žmonėms duoda darba.

Subatoj 19 d. kowo praszome brolus lietuwininkus susitikinti. Pirmas str. No 16 dėl swarbiu reikalų.

W. JABŁONSKIO

Lietuwiszkas Salunas

czia rasi biljarda, atsigėrsi wynuczio, szalto aluczib ir užrukyti gausi skanu cigarėli.

34 Hester street

Naujame Jorke.

LIETUWININKAJ PAS LIETUWININKAI!

Rasite szalto ir gero alaus skanaus wyyno ir likieriu mano salune; tajpgi ir biljarda.

Jonas Butkauckas

228 Stanton st. arti Pitt st. Naujas Jorkas.

PIUS PASIACKAS

tikras agentas Singers Co siucimo maszinu.

Lietuwininkaj noredami gauti maszinas tajp kriaucziskas kajp ir del namu darbo, praszau, atsiszaukkite ing mania, o wisados pigiau pirksite. Gywenu: 68 Forsyth str. N. Y.

Office 34 Union Square, N. Y.

WINCO JUSZKAUCKO SALUNAS

Czia yra prieiga lietuwininku, nakwynė, geri gėrimai (wynas, likieris, lagerinis alus), gardus užkandys ir užrukymas geru cigaru.

Naujas Jorkas.

262 East Broadway, ant rampo Montgomery str.

LEVY REFOVICZ

10 S. Main str. Shenandoah Pa.

Jeigu norite pirkti pigei ir gera tawora, atekite pas mane; asz parduodu drapanas, skrybėles, kepures, marsakinius ir kitus taworus dėl wyrų. Tawora galima derėti; netinkanti tawora atgal priimu. Taworai mano pigus per tai, kad sawo namus turėdamas nekam randos nemoku.

Redysteje Liet. Balso yra galima pirkti tas kningas:

AUSZROS KALENDORIUS ANT 1885 METU --- 35.

TEWYNAJNIU GIESME WYTURIO --- 15 c.

AUSZRA ANT WISU METU --- \$ 2.00

AUSZROS KALENDORIUS ANT 1884 M. --- 25 c.

OSZKABALU DAJNOS --- 25 c.

LIETUWISZKAS SZIUPINYS 15 c.

DRAZDAUSKO SWIETISZKOS IR SZWENTOS GIESMES --- 15 c.

MIGLOWAROS DAJNOS --- 25 c.

KNINGOS TEJSYBIU --- 25 c.

NERIO PAMOKSLAJ APIE GASPADORYSTE --- 25 c.

Auszra už 1883 ir 84 po pusantro dorėlo.

Zirgas ir waikas, wistariszskai arkeologiszskas iszrinejimas Jono Basanawyczias. 1885. --- tiktai 25 c.

Auszros Kalendaris ant 1886 m. 35 c.

Witolorauda Kraszewskio (2 kningos) 1 dor. 25 c.

Užduotynas (norintiems pasimokinti rokundu) 40 c.

Abėcėla ir taip mokintuwė dėl waiku (isz kurios galima yra iszmokti skaityti, raszyti, suprasti gamtosatsitikimus iszsimokinti wisus poterius.) 30 centu.

Brolams lietuwininkams apgarsiname: lietuwiszkoji reiwu draugystė wardan Wytauto Szenandoryje turi samitingus ant salos K. Raiso No 22 Centre str. 2oj adynas po pietu žėdnój paskutinėj nedėloj i mėnesi. Užpraszome brolus norinczius prisiraszyti, kad ten ateitumėte.

MAJNERIU SALUNAS.

Darbininkaj norėdami gauti darba anglakasyklose gėra roda pas mania. Łajkau alaus, likieriu ir wynu. Lietuwininkaj gali gauti nakwyne.

JONAS MATULEWYCZIUS.

Shenandoah Pa East Centre street,